

Statenmededeling

Onderwerp

De vijfde Voortgangsrapportage Natuur 2019

Datum

22 oktober 2019

Documentnummer

GS: 4587096

PS: 4597583

Aan Provinciale Staten van Noord-Brabant,

Kennisnemen van

De vijfde Voortgangsrapportage Natuur.

Bevoegdheid

GS zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van het Natuurnetwerk Brabant binnen de daarvoor door PS vastgestelde kaders.

Kernboodschap

Conform de afspraken uit het Natuurpact schrijven de gezamenlijke provincies jaarlijks een Voortgangsrapportage Natuur. Het betreft inmiddels de vijfde voortgangsrapportage en bestaat uit een beschrijving van de voortgang in de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland en de voortgang in natuurkwaliteit. Het betreft de stand van zaken per eind 2018 en ontwikkelingen in 2019. De Voortgangsrapportage Natuur is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met het Ministerie van LNV. Ook hebben maatschappelijke betrokkenen bijdragen geleverd.

Op 19 september 2019 heeft de Bestuurlijke Advies Commissie Vitaal Platteland de "Vijfde Voortgangsrapportage Natuur - Natuur in Nederland" (VRN2019) besproken en vastgesteld. Op de natuurtop van 2 oktober 2019 te Groningen is de VRN2019 officieel gepresenteerd.

Algemene opmerkingen m.b.t. de VRN 2019

De VRN 2019 bestaat uit een beschrijving van de voortgang in de realisatie van het Natuurnetwerk Nederland en de voortgang in natuurkwaliteit. Het betreft de stand van zaken per eind 2018 en ontwikkelingen in 2019.

In de VRN2019 is beschreven dat de landelijke cijfers over verwerving en inrichting in 2018 een positiever beeld laten zien dan het voorgaande jaar. Dit is op zich heugelijk, maar ook is geconstateerd dat het niet vanzelfsprekend is dat het met dit tempo lukt om in 2027 80.000 hectare nieuwe natuur ingericht te hebben. Grondverwerving blijft daarbij een belangrijk aandachtspunt. Hoge grondprijzen en een lage grondmobiliteit hebben hier onder andere invloed op.

Datum

22 oktober 2019

Documentnummer

GS: 4587096

PS: 4597583

In de VRN2019 wordt ook de ontwikkeling van de natuurkwaliteit in Nederland op hoofdlijnen beschreven. Het algemene beeld dat geschetst wordt is: het gaat nog niet goed met de soorten en ecosystemen in Nederland. De natuurkwaliteit in het agrarisch en stedelijk gebied neemt af, in natuurgebieden lijkt er sprake van licht herstel.

Net als in voorgaande jaren wordt in de VRN niet alleen stilgestaan bij voortgang van verwerving, inrichting en beheer en de ontwikkeling van de natuurkwaliteit, maar wordt ook een breder beeld geschetst van de maatregelen die provincies en rijk treffen om het natuurbeleid vorm te geven. Thema's als ontsnippering, agrarisch natuurbeleid, Natura 2000 en het Programma Aanpak Stikstof (PAS) krijgen mede een plaats. Ook worden enkele voorbeeldprojecten en bijzonderheden beschreven. Zo wordt bijvoorbeeld het Deltaplan Biodiversiteitsherstel en de droogte van 2018 uitgelicht. De VRN groeit daarmee steeds meer uit tot een rapportage over het gehele natuurbeleid in Nederland.

Enkele Brabantse aspecten van de VRN2019 nader uitgelicht:

1. Kwantitatieve voortgang: aankoop, inrichting en beheer

Het beeld van de voortgang in de verwerving (+285 ha) en inrichting (+88 ha) van het Natuurnetwerk Brabant (NNB) in 2018 past in het beeld van de rest van Nederland. Hetzelfde geldt voor de omvang van het areaal in beheer. Omdat de restantopgave van het NNB nog steeds hoog is, blijft de noodzakelijke inspanning groot.

In het Bestuursakkoord "Kiezen voor kwaliteit" heeft het college van GS aangegeven een versnelling van de realisatie van nieuwe natuur in het NNB noodzakelijk te vinden om de afgesproken doelstelling voor het NNB en EVZ's voor 2028 af te kunnen ronden. Eind 2019 zullen GS een versnellingsvoorstel aan provinciale staten aanbieden.

Het traject van functieverandering, grondverwerving en zelfrealisatie kent een aantal stappen voordat je daadwerkelijk van realisatie kan spreken. In dit voortraject wordt veel werk verzet door de provincie in complexe PAS-gebieden, door het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) en door de Manifestpartners.

Drie waterschappen, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten en Brabants Landschap hebben 29 mei 2019 met elkaar en met de provincie afgesproken dat zij als trekker verantwoordelijk zijn om in een groot aantal gebieden het NNB te realiseren. Zij doen dit met lokale grondeigenaren en partijen. Hiermee is in twee derde deel van de opgave NNB een trekker gevonden.

Het samenwerkingsverband de Verborgten Raamvallei is al eerder gestart en is een goed voorbeeld uit Noordoost-Brabant. Het Gebiedsplan Raam is tot stand gekomen uit een samenwerking van meer dan 20 partijen, overheden, belangengroeperingen, bewoners en grondeigenaren.

Sinds de actualisatie van de beleidsvisie Brabant Uitnodigend Groen (BrUG; december 2017) heeft het GOB extra mogelijkheden voor grondverwerving gekregen. Mede door de ruimere mogelijkheden van het GOB, laten de cijfers voor grondverwerving in 2018 (285 ha) een positiever beeld zien: een ruime verdubbeling van de verwerving in 2017 (117 ha).

Achter de verwerving en inrichting van gronden gaan programma's met een lange planningsduur schuil. De focus licht momenteel bij de meeste provincies – zo ook in Brabant – op verwerving. Een voorbeeld hiervan is het project Westelijke Langstraat bij Waalwijk. Hier is in de afgelopen jaren vooral grond verworven in het kader van het PAS. De komende jaren wordt gestart met de inrichting van deelgebieden.

Het Planbureau voor de Leefomgeving en Wageningen University en Research hebben aangetoond dat sinds de decentralisatie de variatie aan strategieën om het natuurbeleid te realiseren is toegenomen. Voorbeelden zijn onder andere stimuleren zelfrealisatie, flexibeler begrenzing, voorfinanciering, verruimen inzet ruilgrond etc. Dit is ook het geval in Brabant.

De cijfers over verwerving, inrichting en beheer van Brabant in de VRN wijken af van de cijfers in de Jaarrekening 2018. Voor de verwerving geldt dat de cijfers uit de jaarrekening 2018 hoger zijn dan in de VRN 2018. In de VRN is het provinciale grondbezit al eerder als gerealiseerd opgenomen. Daardoor zijn de getallen in VRN en Jaarrekening voor 2018 niet precies te vergelijken. De cijfers voor de inrichting hangen samen met de voortgang in de grondverwerving.

De Brabantse cijfers geven aan dat het huidige tempo van verwerving en inrichting flink omhoog moet om de ambitie om het NNB daadwerkelijk in 2027 te realiseren. In het bestuursakkoord wordt nadrukkelijk ingezet op versnelling van de realisatie van het NNB. GS zullen binnen enkele maanden met voorstellen hierover komen.

Datum

22 oktober 2019

Documentnummer

GS: 4587096

PS: 4597583

2. Kwalitatieve voortgang Natuurnetwerk Brabant

Het algemene beeld dat in de VRN2019 geschetst wordt, is ook op de Brabantse situatie van toepassing: er worden successen gemeld, maar er zijn ook zorgen over bepaalde soortgroepen en ecosystemen.

Het op gebiedsniveau werken aan het ontwikkelen van ecosystemen heeft successen opgeleverd. Een voorbeeld hiervan is het gebied "Vlijmens Ven" ten westen van Den Bosch. Dit gebied is na jarenlang intensief agrarisch gebruik ontwikkeld tot waardevolle natuur. Door afgraven, herinrichten en specifiek beheer is een ecosysteem met schraalgraslanden, blauwgraslanden, kranswierwateren, Grote Modderkuipers, Pimpernelblauwtjes, orchideeën en Veldleeuweriken ontstaan. De natuurkwaliteit is zich hier steeds verder aan het ontwikkelen.

Ook het uitvoeren van de PAS-herstelmaatregelen leidt tot successen. Hiervan is het herstel van Oeverkruid vegetaties in het Groot Meer op de Brabantse Wal een voorbeeld. Door de aanleg van een pijpleiding wordt het overschot aan schoon water uit een aangrenzend Belgisch natuurgebied naar het Groot Meer gepompt. Dit en andere hydrologische maatregelen heeft de waterstand verbeterd.

Deze voorbeelden bevestigen het beeld dat op veel plekken waar binnen het natuurnetwerk extra maatregelen worden getroffen (aankoop, inrichting, specifiek beheer) vaak duidelijk positieve ontwikkelingen zichtbaar zijn. Maar, net als in de rest van Nederland, zijn er ook voorbeelden dat ook in Noord-Brabant de biodiversiteit binnen natuurgebieden kwetsbaar is. De aanhoudende hoge belasting door bestrijdingsmiddelen, meststoffen, stikstof e.d. van onze natuur blijft binnen en ook buiten het natuurnetwerk een groot probleem. Een voorbeeld is de stikstof overbelasting van heiden. Het effect van beheermaatregelen, b.v. extra begrazen om vergrassing tegen te gaan, wordt door de aanhoudende overbelasting tenietgedaan.

Ook buiten het natuurnetwerk, in het Brabantse landschap, neemt de biodiversiteit nog steeds af door diverse factoren zoals de hoge achtergrondbelastingen en geïntensiveerd landgebruik. Ondanks diverse maatregelen zoals agrarisch natuurbeheer en specifieke beschermingsmaatregelen is ook in de Brabant de achteruitgang, bijvoorbeeld van insecten en boerenlandvogels nog steeds gaande.

Verdroging is ook nog steeds een groot probleem. Waterstanden die wenselijk zijn voor natuur, zijn in de meeste gevallen te hoog voor optimaal agrarisch gebruik. Door bemaling/wateronttrekking/afwatering buiten natuurgebieden 'lekt' er veel water uit natuurgebieden weg en treedt verdroging op. Dit probleem zal met de klimaatverandering verergeren. De extreme droogte in 2018 loopt door in de 1e helft van 2019. Het uiteindelijke effect hiervan op de natuur zal op korte termijn duidelijker worden.

Datum

22 oktober 2019

Documentnummer

GS: 4587096

PS: 4597583

Consequenties

De ambitie is om in Nederland het gehele Natuurnetwerk in 2027 af te ronden en zorg te dragen voor behoud en verder ontwikkeling van de biodiversiteit. Over de voortgang wordt onder andere via voortgangsrapportages gecommuniceerd.

Datum

22 oktober 2019

Documentnummer

GS: 4587096

PS: 4597583

De VRN is voor Rijk en provincies behalve een manier om over het natuurbeleid te communiceren ook een extra moment van reflectie. De VRN heeft een signaalfunctie in relatie tot voortgang en doelbereik van het Nederlandse natuurbeleid.

Europese en internationale zaken

-

Communicatie

De uitbreiding van Natuurnetwerk Brabant verloopt beter dan in de vorige periode maar er moet aandacht blijven voor de aankoop van grond. Dat staat te lezen in de Vijfde Voortgangsrapportage Natuur 2019 (VRN2019) die Gedeputeerde Staten van Brabant naar Provinciale Staten sturen. De rapportage beschrijft de voortgang in 2018 en de ontwikkelingen in 2019.

Het Brabantse beeld komt overeen met de landelijke trend. Daaruit blijkt ook dat het op gebied van natuurkwaliteit nog niet goed gaat met de soorten en ecosystemen in Nederland. De kwaliteit van natuur neemt af in agrarisch en stedelijk gebied, in de natuurgebieden zelf lijkt er sprake van licht herstel. De VRN is openbaar en te lezen in een [digitaal magazine](#) dat is in te zien via www.brabant.nl."

Vervolg

De voorbereidingen voor de zesde Voortgangsrapportage natuur (VRN 2020) zijn inmiddels gestart. Insteek hierbij zal zijn om de provinciale inspanningen met betrekking tot het natuur- en landschapsbeleid scherper uit te lichten.

De VRN 2019 laat zien dat ook in Brabant het tempo van verwerving en inrichting NNB omhoog moet. In het bestuursakkoord wordt nadrukkelijk ingezet op deze gewenste versnelling. GS zullen binnen enkele maanden met voorstellen hierover komen.

De achteruitgang van biodiversiteitswaarden in Brabant zoals in de VRN 2019 gesignaleerd onderstreept de wens om het natuurbeleid te verbreden en te verbinden aan de lopende transitie in de landbouw, energie en klimaat.

Bijlagen

1. Vijfde Voortgangsrapportage Natuur 2019

Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter,

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

de secretaris,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

Datum

22 oktober 2019

Documentnummer

GS: 4587096

PS: 4597583

Programmamanager: de heer H.J. van Herk, (073) 681 29 61, hvherk@brabant.nl.

Opdrachtnemer: de heer E. Nieuwstraten, (073) 681 24 29,
enieuwstraten@brabant.nl.